

Kommunistiska Internationalen grundades för 100 år sedan

Den Kommunistiska internationalen (*Komintern*) grundades som den socialistiska revolutionens världsparti i mars 1919. Och de första åren försökte den även spela den rollen. Men efter några år, då det blev uppenbart att revolutionen tvingats på reträtt i Europa, vilket fick till följd att Sovjetunionen alltmer vände sig inåt och frågor som gällde den internationella revolutionen sjönk allt längre ned på dagordningen för de sovjetiska ledarna, så förvandlades Komintern alltmer till ett verktyg för Moskvas utrikespolitik och upphörde att vara en revolutionär kraft. Denna utveckling fullbordades 1943, då Komintern upplöstes.

Artiklarna som ingår nedan skrevs för att uppmärksamma 100-årsminnet av Kominterns bildande.

Deltagarna vid Kominterns grundningskongress i mars 1919

Innehåll

Mars 1919: Ny global rörelse för socialism bildas	1
Komintern och de svenska socialisterna	6

Mars 1919: Ny global rörelse för socialism bildas

av Per-Åke Westerlund

Ur *Offensiv* 27/2 2019

För 100 år sedan, den 2 mars 1919, samlades 53 delegater från vänster- och kommunistpartier till kongress i Moskva, med målet att bilda en ny arbetarinternational. Inom ett halvår hade den Kommunistiska Internationalen, Komintern, en miljon medlemmar. Socialister idag behöver studera och dra lärdomar av historien. Komintern visade arbetarklassens styrka i en revolutionär tid, och underströk behovet av revolutionära masspartier för att göra slut på kapitalismens krig och utsugning.

Högerpolitiker och borgare använder den ryska revolutionens urartning till en diktatur under Stalin som ett argument mot Komintern och socialism. Men faktum är att det var just nederlagen för revolutionerna i andra länder som lade grunden för stalinismen.

De politiska och organisatoriska svagheter hos de nybildade kommunistiska partierna och hos Komintern som helhet öppnade för kontrarevolutionen och isolerade Sovjetunionen. Stalin lanserade då parollen om ”socialism i ett land” och upprättade sin egen och byråkratins makt i Sovjet med allt blodigare utrensningar. Att Stalin 1943 officiellt lade ner Komintern understryker motsättningen mellan stalinismen och den politik som drevs när Komintern bildades (se ruta med lästips).

Arbetarrörelsen har alltid varit internationell. Detta till skillnad från borgarklasserna, vars bas är nationalstaterna, från maktutövning inom landet till att bedriva krig och erövra kolonier.

Arbetarklassen däremot har gemensamma intressen över de nationella gränserna, sammanfattat av Marx och Engels i Kommunistiska Manifestets slutord, ”Proletärer i alla länder, förena er”. Nu var det majoritetens, arbetarnas, tur att upprätta sitt samhällssystem, socialismen.

Den Första Internationalen bildades 1864 och innehöll flera olika riktningar, från marxister till anarkister och fackföreningsledare. Den Andra Internationalen bildades 1889 och bestod av snabbt växande socialdemokratiska arbetarpartier som i huvudsak försvarade Marx revolutionära idéer. I denna international ingick de ryska socialdemokraterna, vars vänsterflygel var bolsjevikerna under Lenin.

Den Andra Internationalen kollapsade när första världskriget bröt ut. Trots återkommande deklARATIONER från alla ingående partier om motstånd mot krig valde nästan alla partiledningar att stödja det egna landets krigföring. De tyska socialdemokraterna organiserade massdemonstrationer mot kriget så sent som veckan innan krigsutbrottet, men sedan röstade dess parlamentsledamöter för krigskrediterna. I land efter land slöt de socialdemokratiska partierna ”borgfred” med borgerliga regeringar och kungahus.

De socialdemokratiska partiernas kapitulation chockade både Lenin och Rosa Luxemburg, som var ledande för vänstern inom de tyska socialdemokraterna. **Lenins slutsats var** att den kollapsade Andra Internationalen måste ersättas med en ny, en Tredje International.

Ett första steg var att samla krigsmotståndare i de socialdemokratiska partierna till en konferens i Zimmerwald i Schweiz den 5-8 september 1915. 37 representanter från 11 länder deltog, varav de flesta kom från de socialdemokratiska partiernas vänster. Men från bolsjevikerna, Italiens socialistparti och några till kom officiella representanter. Det uttalande som antogs, som hade skrivits av Leo Trotskij, fördömde kriget och dess hot mot hela mänsklig-

heten. Manifestet pekade ut ansvaret hos de partier som gett stöd till kriget, och uppmanade till klasskamp mot kriget, för socialism.

På initiativ av Lenin samlades direkt efteråt Zimmerwaldvänstern, inklusive ombuden från det svenska socialdemokratiska ungdomsförbundet och partivänstern, Zäta Höglund och Ture Nerman. Ett sekretariat upprättades i Stockholm, där en sista Zimmerwaldkonferens arrangerades i september 1917.

Zimmerwald bestod av vänsterminoriteter och oppositionella mot kriget. Men dessa styrkeförhållanden ändrades helt av den ryska revolutionen.

Kvinnor startade februarirevolutionen 1917 som störtade tsaren

I februari 1917 störtades den allsmäktige tsaren och i oktober tog arbetarnas demokratiska råd, sovjeterna, makten under ledning av bolsjevikpartiet. I oktoberrevolutionens första beslut uppmanades till omedelbar fred. Första världskriget hade då krävt närmare 10 miljoner döda stridande och 6-7 miljoner civila.

Både den ryska revolutionen och bolsjevikpartiet var starkt internationalistiska. Hela perspektivet efter att arbetarna tagit makten i Ryssland var att den ryska revolutionen var inledningen på en serie internationella revolutioner.

Erfarenheten från Ryssland var också att alternativet till ett fullbordat maktövertagande var den råaste reaktion, likt den diktatur general Kornilov försökte upprätta i augusti 1917. Bland arbetare och förtryckta i hela världen tände ryska revolutionen hoppet om befrielse från kriget, nöden och allt förtryck. Hundratusentals aktivister i arbetarrörelsen internationellt började betrakta sig själva som bolsjeviker.

Redan den 24 januari 1918 genomfördes en första konferens med internationella deltagare, däribland från det svenska vänstersocialdemokratiska partiet SSV.

Internationalismen var också ett resultat av kriget. I Ryssland fanns två miljoner krigsfångar, varav många återvände till sina hemländer som anhängare av revolutionen. Tidningar och bulletiner gavs ut på en rad olika språk. När kontrarevolutionen tog till vapen och utländska arméer invaderade Ryssland anslöt sig 50 000 från områden utanför tsar-Ryssland som frivilliga i Röda Armén.

När revolutionen bröt ut och kejsaren störtades i Tyskland i november 1918 blev frågan om en ny international akut.

Bolsjevikerna hade bytt namn från socialdemokrater till kommunister för att avskilja sig från krigspartier. Nya partier bildades: Österrike den 3 november, Ungern den 24 november, Polen den 15 december och den 19 januari även i Argentina. Viktigast av de nya partierna var det tyska kommunistpartiet KPD som bildades på nyåret 1919, med Rosa Luxemburg och Karl Liebknecht i ledningen.

Efter revolutionen i november, då Rosa Luxemburg frigavs från fängelset – hon hade dömts för sitt krigsmotstånd – drog hon slutsatsen att den ryska revolutionen visat vägen och partiet måste bildas.

I december kom en representant från de tyska kommunisterna, Eduard Fuchs, till Moskva för diskussioner. I ett av säkerhetsskäl kodat meddelande hälsade Rosa Luxemburg till Lenin: ”Må Gud se till att det kommande året uppfyller alla våra önskningar. Vänliga hälsningar. Farbror kommer att rapportera om vårt liv och agerande, under tiden trycker jag din hand”.

Men bara drygt två veckor efter KPD:s bildande mördades Liebknecht och Luxemburg av de frikårer som bildats av den socialdemokratiska polisministern Noske.

Utan kännedom om mordet skickade det ryska partiet och åtta nya kommunistpartier den 24 januari ut en inbjudan till grundningskonferens för en ny international. Texten, som skrevs av Trotskij, visade hur alternativen stod mellan generalernas blodiga diktaturer eller arbetarnas diktatur för att ”bygga en ny värld på ruinerna i de länder som förstörts av kriget.”

Inbjudan underströk också hur socialchauvinisterna – de socialdemokratiska partiernas ledning som stött kriget – tagit till vapen mot arbetarna, både i Ryssland och Tyskland. 39 grupper och partier bjöds in. Från Norge, Italien och Serbien handlade det om masspartier, i Sverige, Bulgarien och Nederländerna om stora vänsterutbrytningar ur Socialdemokraterna.

Kongressen genomfördes under pågående inbördeskrig i Ryssland, med revolution och kontrarevolution på dagordningen i stora delar av Europa. Flera ombud kunde inte ta sig till Moskva, men bland dem som var på plats fanns Otto Grimlund från SSV.

Ture Nerman beskrev senare i sin bok om Komintern:

”Öppnandet skedde nu den 2 mars kl. 18 i domstolsbyggnaden i Kreml. Den långa salen var dekorerad med röda dukar med inskriptioner: ’Leve Tredje Internationalen!’ o.d. På väggarna fanns bilder av revolutionära ledare i olika länder och på en vägg den proletära frihetskampens offer: Karl Liebknecht, Rosa Luxemburg med flera.

Det var Lenin som öppnade den historiska sammankomsten, och hans stenografiskt nedtecknade anförande ger välialtigt stämningen för dagen hos den nya världsrörelsens centrala ledning:

På uppdrag av det ryska kommunistpartiets centralkommitté öppnar jag den första internationella kommunistiska kongressen. Först ber jag alla närvarande att resa sig till minne av Tredje Internationalens bästa representanter, Karl Liebknecht och Rosa Luxemburg. (En tyst minut.) Kamrater! Vår sammankomst är av vittgående världshistorisk betydelse. Den bevisar, att den borgerliga demokratins illusioner är krossade.”

På kongressen fanns 34 ombud som tillsammans hade 56 röster. Exempelvis hade Eberlein, den enda deltagaren från KPD, 5 röster. Otto Grimlund från SSV hade tre röster, liksom

representanten från det norska Arbeiderpartiet och de tre deltagarna från det finska kommunistpartiet. Dessutom deltog 19 ombud med rådgivande röst.

Hugo Eberlein hade med sig direktiv från KPD att konferensen skulle ses som förberedande och att han därmed inte skulle rösta för att där och då bilda en ny international. Lenin och bolsjevikerna förklarade att de i så fall skulle vara beredda att skjuta upp beslutet. Men under konferensens gång argumenterade allt fler för att steget måste tas.

Otto Grimlund var en av dem och fick svar av Eberlein:

”Verkliga kommunistpartier finns endast i få länder. I de flesta har de skapats de sista veckorna, i flera länder där det idag finns kommunister finns det ännu ingen organisation. Jag är förvånad, när representanten för Sverige yrkar på grundandet av Tredje Internationalen och måste medge, att det i Sverige inte finns någon rent kommunistisk organisation utan bara en stor kommunistisk grupp inom det svenska socialdemokratiska partiet.”

Grimlund i sin tur ”erinnrade om, att hans parti energiskt försvarat Zimmerwald och den ryska bolsjevikrevolutionen” (citat ur Ture Nerman, *Kommunisterna*).

Trotsky höll anförande på Kominterns grundningskongress.

När kongressen hade fattat beslutet att bilda den Tredje Internationalen (Kommunistiska Internationalen, Komintern) förklarade Eberlein att han fortfarande tvivlade på om det var rätt, men att han nu skulle försöka få sina kamrater i Tyskland att snarast ansluta sig.

Kongressen såg bildandet av internationalen som ett avgörande steg till en federativ socialistisk världsrepublik. Ett samhälle i total kontrast till världskrigets slakt och de diktaturer som upprättats. Denna vita terror brännmärktes i en särskild resolution:

”Den ryska tsaristiska regeringen nedsköt och hängde arbetarna och bönderna, samt tillställde judepogromer. Den österrikiska monarkien dränkte i blod resningen bland de ukrainska och tjeckiska arbetarna och bönderna. Den engelska bourgeoisien dödade de bästa representanterna för det irländska folket.”

Utifrån den ryska revolutionens erfarenheter betonades betydelsen av arbetardemokrati byggd på demokratiska råd:

”...huvuduppgiften för de kommunistiska partierna i de land, där rådsmakten ännu icke upprättats, består i följande:

1. Upplysning bland de breda skikt av arbetarklassen om den historiska betydelsen av den politiska och praktiska nödvändigheten att skapa en ny proletär demokrati, som måste sättas istället för den borgerliga demokratin och parlamentarismen;
2. utbredning och utbyggnad av råden på alla industriens områden, i här och flotta såväl som bland lantarbetare och småbönder, samt
3. erövring av en säker, medveten, kommunistisk majoritet inom råden.”

Detta år, 1919, hängde borgarklassens makt och kapitalismen på en mycket skör tråd. Bara några veckor efter kongressen tog Ungerns arbetare makten och strax därefter upprättade arbetarna i Bayern en sovjetrepublik. Den senare varade från den 7 april till 3 maj, medan den ungerska föll den 1 augusti. Båda krossades i blod.

År 1919 var också generalstrejkernas år, med verkligt global arbetarkamp. Massiva generalstrejker organiserades i bland annat Skottland, Peru och det nybildade Jugoslavien. Hela städer skakades eller togs över av arbetarkampen, som Seattle, Winnipeg, Limerick, Barcelona, Glasgow, Belfast, Zürich och många fler.

Kommunistpartierna och hela Komintern växte snabbt och hade på hösten 1919 en halv miljon medlemmar utanför det tidigare tsar-Ryssland.

Året efter splittrades det tyska oavhängiga socialdemokratiska partiet (en vänsterutbrytning ur socialdemokraterna) och KPD fick 300 000 nya medlemmar.

Majoriteten i det franska socialistpartiet gick med i Komintern (150 000 av 200 000 medlemmar). Stora kommunistpartier växte fram i Tjeckoslovakien och Bulgarien.

Komintern skilde sig också från Andra Internationalen i betoningen av den koloniala revolutionen. På den andra kongressen 1920 deltog 30 delegater från Asien, däribland nationer och folkgrupper som hade förtryckts under tsaren.

Det optimistiska perspektivet 1919, på snabba maktövertaganden runt om i Europa och världen, grusades av kontrarevolutionens segrar. Revolutioner och strejker visade arbetarklassens styrka och kunde tvinga fram eftergifter, men de ledde inte till att arbetarna tog makten.

Förklaringen gavs redan på Kominterns grundningskonferens för 100 år sedan. I det manifest som föredrogs av Trotskij och antogs enhälligt understryks det revolutionära partiets avgörande betydelse:

”Om den Första Internationalen förutsett den kommande utvecklingen och utstakat dess vägar, om den Andra Internationalen samlat och organiserat miljoner proletärer, så är den Tredje Internationalen den öppna massaktionens International, det revolutionära förverkligandets, handlingens International. Den socialistiska kritiken har till fyllest brännmärkt den borgerliga världsordningen. Det internationella kommunistiska partiets uppgift består i att omstörta denna ordning och i dess ställe upprätta den socialistiska ordningens byggnad.”

De nya kommunistpartierna saknade bolsjevikpartiets långa erfarenhet. Tusentals aktiva arbetare hade skolats av partiets politik och kamp. Ledningen under Lenin och Trotskij förstod att revolutionen inte kunde stanna halvvägs. Partiets metod att under 1917 ”tålmodigt förklara” vad som behövdes, parallellt med konkreta paroller som ”Fred, bröd, jord” och ”all makt åt sovjeterna” motsvarades av arbetarnas egna erfarenheter och ledde till masstillströmning till partiet.

I andra länder saknades kommunistpartier eller så byggdes de upp efter revolutionerna. 1919 fanns möjligheten att ta makten i flera länder. I Tyskland förspilldes revolutionen på hösten 1923, vilket så småningom öppnade för den värsta reaktion.

Med Sovjetunionens isolering och stalinismens hårdnande grepp tappade Komintern mycket av sin attraktionskraft, trots att kommunistpartierna envist och helt felaktigt hävdade att de följde i spåren av Lenin och den ryska revolutionen.

De verkliga marxisterna var de internationalister som med Leo Trotskij tog kampen mot stalinismen.

Komintern och de svenska socialisterna

Av Per Leander

Internationalen 16/3 2019

Det är nu 100 år sedan Komintern, den Kommunistiska internationalen, grundades i mars 1919. Per Leander berättar om hur de svenska vänstersocialisterna förhöll sig till Komintern och om konsekvenserna som en anslutning medförde.

När den Kommunistiska Internationalen (Komintern) grundades i Moskva mars 1919 representerades Sverige av Otto Grimlund, en 25-årig skåning som hade varit med och mött Lenin när denne anlände med färjan till Helsingborg, efter sin resa med det plomberade tåget genom Tyskland i april 1917, på väg hem till Ryssland för att leda oktoberrevolutionen. Grimlund var nu en av de 51 delegater från 22 länder som tackat ja till Lenins inbjudan att trotsa blockader och inbördeskrig för att resa till det unga Sovjetryssland och vara med att bilda en ny International, som skulle ersätta den socialdemokratiska Andra Internationalen som hade brustit vid första världskrigets utbrott.

Grunden för den Tredje Internationalen hade lagts vid fredskonferensen i Zimmerwald 1915, men nu var målet att skapa en starkt sammansvetsad organisation som kunde samordna den revolutionära kampen i alla länder efter bolsjevikernas tillsynes framgångsrika exempel. Efterföljande revolutioner hade redan misslyckats, som i Finland 1918 och det tyska spartakistupproret i januari 1919, med brutal kontrarevolutionär terror som följd. Men än var hoppet om världsrevolution inte ute och kanske kunde ett samordnat internationellt ledarskap bidra till segern.

När de 51 delegaterna samlades i Moskva var de dock inte helt överens om huruvida det var rätt att bilda en ny International. Den tonsättande tyske kommunisten Hugo Eberlein föreslog istället att man skulle ha ett mer löst internationellt samarbete tillsvidare, och Lenin var till en början beredd att vika sig för detta förslag, om än besviken. Men under konferensens gång

insisterade flera andra delegater, däribland Otto Grimlund, på att Internationalen borde grundas här och nu, vilket slutligen blev majoritetens beslut.

Pionjären Otto Grimlund var inte bara med om att grunda Komintern utan även den kooperativa bostadsföreningen HSB.

Lenin blev efter Grimlunds ställningstagande mycket förtjust i den unge svensken, som en kväll tillsammans med två äldre och viktigare delegater, tysken Eberlein och schweizaren Fritz Platten, blev bjuden att få följa med bolsjevikledaren på en privat rundtur i Moskva för att se stadens sevärdheter. När kongressen var över och det var fest i Bolsjojteatern fick Grimlund äran att hålla ett av de första talen – före Kominterns ordförande Grigorij Zinovjev – och svensken lovade att verka för ”att skapa i hela världen samma kommunistiska republik, vilken vi ser hos er i Ryssland”.

Men även om Otto Grimlund hade spelat en viktig roll vid grundandet av Komintern, så var det inte en självklarhet att det parti han representerade skulle ansluta sig till Internationalen. Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti hade bildats 1917 efter brytningen med Socialdemokraterna. De svenska vänstersocialisterna stödde visserligen helhjärtat bolsjevikrevolutionen i Ryssland, men det betydde inte att man var övertygade om att bolsjevikernas metoder – med väpnad revolution och proletariats diktatur – nödvändigtvis var rätt väg att bygga socialismen i Sverige. Här hade arbetarklassen precis erövat den allmänna rösträtten och kunde kanske även få den politiska makten med demokratiska medel.

Frågan om anslutning till Komintern togs upp på Vänsterpartiets kongress i juni. Bland skeptikerna fanns tunga namn som Stockholms borgmästare Carl Lindhagen, och den gamle bondsocialisten Fabian Månson. ”Nej, vi här i landet förmår inte göra någon rysk revolution. Vi kan endast lova att positivt stödja de ryska arbetarna i deras kamp, och för egen del lägga manken till på de framkomliga vägarna”, sa Månson och tillade: ”Andra eller tredje Inter-

nationalen, det är hip som hap, ty alla Internationaler är bara skoj, och den tredje kommer att spricka såväl som den andra.”

Hugo Eberlein, Lenin och Fritz Platten vid grundandet av Komintern 1919

Men partiledaren Zeth Höglund och många av de yngre radikala socialisterna förespråkade anslutning, och vid den avgörande voteringen röstade en majoritet – 187 mot 22 delegater – för att det svenska socialdemokratiska vänsterpartiet skulle gå med i den Kommunistiska Internationalen.

”Dess historiska betydelse är dubbel: den genomförde definitivt den sprängning av många socialdemokratiska partier, som ställningen till världskriget medfört, och skapade en fast sammanhållen International som ersatte den mera lösliga organisation av vänsterelement, som bildats i Zimmerwald; å andra sidan blev den en moralisk kraftkälla för Sovjetunionen självt, vars folk uthärdade sina lidanden under den systematiskt odlade förhoppningen på ’världsrevolutionen’, som nu sågs taga symbolisk gestalt i den av bolsjevikerna ledda Kommunistiska Internationalen”, kommenterade Zeth Höglund själv grundandet av Komintern långt senare i sina memoarer: ”Min ställning till bildandet av den nya Internationalen och till dess program var självklart positivt. Jag levde ju ännu i världsrevolutionens framtidsrike.”

Kommunistiska Internationalens andra kongress hölls under sommaren 1920 i Moskva. Den blev betydligt större än den första kongressen året innan, med över tvåhundra delegater från 37 länder, och mycket fokus lades på att stödja de koloniala folkens befrielsekamp. Sverige representerades denna gång av Kata Dalström, en av den svenska arbetarrörelsens veteraner som nu var över 60 år, men som ändå orkade genomföra den farliga resan till Ryssland i en liten båt från Norge över ishavet till Murmansk. Flera franska kommunister omkom när deras båt kapsejsade längs samma rutt, men det fanns få andra möjliga färdvägar till Ryssland på grund av västmakternas blockad.

Det viktigaste och mest kontroversiella beslut som togs på den andra kongressen var antagandet av 21 teser, eller villkor, som ledningen för Komintern krävde att samtliga partier runt om i världen skulle acceptera. Syftet var att den Tredje Internationalen skulle bli så stark och sammansvetsad som möjligt, enligt bolsjevikernas gamla princip om demokratisk

centralism, samt att de personer som inte ansågs vara tillräckligt renläriga kommunister skulle uteslutas ur rörelsen. Tanken var att motverka framtida ideologisk urartning och sönderfall, så som hade skett med den Andra Internationalen, men i praktiken skulle det snart innebära att samtliga kommunistpartier världen runt blev tvungna att underordna sig ledningen i Moskva och dess tolkning av vad som skulle ses som den korrekta linjen.

Kata Dalström var en av få delegater som framförde kritik mot de 21 teserna på kongressen. ”Ryssarna förstår inte Västeuropa. Söndringens anda leder till olycka. Vi måste vinna de arbetare som tänka olika med oss, icke stöta dem ifrån oss”, var hennes tankar. Men när omröstningen skulle hållas röstade hon ändå för antagandet av de 21 teserna, nu när man hade kommit så långt i arbetet med att bygga en ny International.

Zeth Höglund hade en liknande uppfattning. Han ogillade också det allt mer centraliserade styret från Moskva, men ville inte bryta med bolsjevikerna när det fortfarande kändes som man var på rätt väg. När det svenska vänsterpartiet höll kongress i mars 1921 drev Höglund därför hårt kravet att partiet skulle acceptera de 21 villkoren och slog fast att det var sådan disciplin som partiet behövde: ”Vänsterpartiet är ingen diskussionsklubb för skilda socialistiska riktningar utan en kamporganisation för den sociala revolutionens genomförande. Detta måste vara den ledande synpunkten även när vi bestämma formerna för partiets inre organisering.”

Höglund menade också att det nu var viktigare än någonsin att sluta upp runt Sovjetryssland, i väntan på nästa revolutionära uppsving: ”Kampen mellan världsrevolutionen och världsreaktionen utvecklar sig i ett vida långsammare tempo, än vi förr trott, och tidigare tecken bådåt”, sa han till kongressen, och fortsatte: ”Men kapitalismens sönderfall pågår alltjämt med stora steg. Världskrisens symtom, den enorma arbetslösheten, det nya krigstillståndet mellan ententen och Tyskland ger oss inseglet på den gamla världens bankruttmässighet. Mitt i all denna upplösning, detta kaos, är Sovjetryssland den fasta punkten.”

Vid kongressens votering röstade 173 delegater för att partiet skulle anta teserna, medan 34 röstade emot. Ett av de 21 kraven från Komintern innebar att det svenska partiet nu också var tvunget att byta namn till Sveriges Kommunistiska Parti (SKP). Kritikerna med Carl Lindhagen och Fabian Månsson i spetsen, uteslöts ur partiet, så som Komintern krävde. Med dem följde 6 000 av partiets 17 000 medlemmar som återvände till socialdemokratin.

Detta skulle dock inte bli den sista sprängning av det svenska Kommunistpartiet som beordrades av Komintern. I takt med att världsrevolutionen misslyckades och Sovjetunionen isolerades, kom den Kommunistiska Internationalen istället att bli allt mer av ett redskap för den sovjetiska utrikespolitiken. Den framväxande stalinistiska byråkratin – som inte längre var intresserad av socialistiska revolutioner i andra länder – krävde att kommunistpartierna världen runt skulle anpassa sig och blint lyda Moskvas ofta osammanhängande politiska svängningar till höger och vänster. För det behövde Komintern göra sig av med alla självständigt tänkande kommunister.

Redan 1924 – efter Lenins död – avsattes Zeth Höglund som SKP:s ledare på order av Moskva. Han hade då alltmer börjat ifrågasätta den hårdare centraliseringen och vägen av utrensningar som han menade ledde till ”pulverisering” istället för ”bolsjevisering” av partierna.

Karl Kilbom tog över som SKP:s nya partiledare, men också han kom att uteslutas 1929, då han kritiserade Kominterns oförmåga att ta hotet från den framväxande fascismen på allvar. (Komintern under Stalins ledning hävdade istället vid denna tid att socialdemokratin var arbetarklassens värsta fiende.) Majoriteten av det svenska kommunistpartiets medlemmar gick

med Kilbom vid partisprängningen 1929, och det som blev kvar var i princip en sekt med trogna stalinister under ledning av Hugo Sillén och senare Sven Linderot.

Stalin upplöste slutligen Komintern 1943 för att visa välvilja inför sina västliga allierade under andra världskriget. Då hade den Kommunistiska Internationalen redan sedan länge slutat att vara en revolutionär organisation och tvärtom motarbetat revolutioner, som i Kina 1927 och i Spanien under inbördeskriget.

Lästips:

På webbplatsen www.marxistarkiv.se finns underavdelningen [Kommunistiska Internationalen](#) (klicka), som i sin tur har 3 underavdelningar (se webbsidans vänsterspalt) med Böcker, Artiklar och historiska Dokument.

I *dokumentavdelningen* finns dokumenten från [Kominterns första kongress](#) och Lenins [Tal och teser vid Kommunistiska internationalens första kongress](#).

I *bokavdelningen* finns bl a följande:

Fernando Claudin: [Krisen i den kommunistiska rörelsen, band 1](#) och [band 2](#)

Pierre Broué (utdrag ur bok om Kominterns historia): [Komintern fem år senare](#) (om kaderproblemet i det tidiga Komintern), [Kommunistiska Internationalen 1926-1933](#), [Kommunistiska Internationalen 1933-1938 - Folkfrontspolitiken](#), [Motorsågsmassakern](#) (om terrorn i Komintern åren 1936-39), [Kommunistiska Internationalen och Andra världskriget](#) samt [Dödsbudet. Upplösningen av Komintern](#),

Ture Nerman: [Kommunisterna. Från Komintern till Kominform](#)

Artiklavdelningen:

För en ganska kortfattad (men något politiskt bristfällig) redogörelse för Kominterns historia, se: [Zenit-artikel om Komintern](#).

Ted Grant: [Kommunistiska internationalens uppgång och fall](#).

Se även [Dokument från SKP 1917-21](#).